పిచ్చి వెంకట్రావు

శ్రీ మధురాంతకం రాజారాం :: (కథానిక)

ఏ భాషలోనైనా నుడికారపు మాటలని కొన్ని వుంటాయి. 'ఆత్మబలం' అనేది అలాంటి మాటలో ఒకటేమోనని నా అనుమానం! అడపా దడపా మనం వండుకుతినే ఒక కాయను నేతిబీరకాయగా వ్యవహరించడం లేదా? అలాంటి [illegible] కాటుల ఆత్మబలం గూడా! సైన్సు ధాతువు దృష్టితో చూసినట్లైతే, మనిషికున్న శక్తి పరిమితి చాలా స్వల్పం! ఏదీ, ఒక పెద్ద రాతి గుండును తలకెత్తుకో మనండి చూద్దాం! చేతుల బలంతో ఒక చిన్న ఇనుపగుండును వెండి గొట్టమనండి ఒప్పుకుందాం! అంతెందుకు, పిడికెడు [illegible] శనగలు నమిలి, మింగి జీర్ణం చేసుకోవాలన్నైనా, శక్తి [illegible] ఏదో [illegible] యుద్ధం వుండగా లోకంలో ఎక్కడాలేని [illegible] బలం తన [illegible] వున్నట్టు వూహించి, దానికి అందంగా 'ఆత్మబల' మని పేరుగూడా పెట్టుకున్న మానవుణ్ణి చూస్తుంటే జాలి పుట్టుకొస్తుంది! నా మనోరాజ్యపు వంటింట్లో కూర్చుని రకరకాల ఆహార పదార్థాల [illegible] తిరుగులేని [illegible] రసాయనాలను తయారు చెయ్యడం నా వ్యాపకం [illegible], ఏవీ ఆత్మబలమనే అపోహను సవరించడం కోసం, మూర్ఖమైన ఓ పేటెంటు మందును తయారు చెయ్యడానికని ఒక వంటింటి కుందేటితో నా కెంతో కాలంగా అవసరం వుంది. చిరకాలానికి నా కోరిక నెరవేరింది. అయాచితంగా ఓ వ్యక్తి రంగంలో ప్రవేశించాడు.

ఆసలింతకూ పిచ్చి వెంకట్రావు గారికన్నా ముందుగా ఆయన కీర్తి మావూళ్ళో అడుగు పెట్టిందని చెప్పాలి. మడతలు చెరిగి, ముడతలు పడిన దుస్తుల్లోనైనా ఆయన [illegible] మాత్రం బిడియం లేకుండా తొడుక్కోగలడు. తల దువ్వుకున్నాడన్న మాట ఆయన జీవిత చరిత్రలో ఎప్పుడో అరుదుగా గానీ కనుపించని విశేషం. శుభ్రంగా ఆయన చొక్కా గుండీలు వేసుకోగా చూసిన వాళ్ళు లేరు. మిట్ట మధ్యాహ్నపు మిడిమిడి ఎండలో చెప్పులులేని వట్టి పాదాలతో తారురోడ్డు పైన, నడవ గలగడం ఆయనకే చెల్లు! అలాగని యిలాంటి నాటకం వల్ల ఈయన ఋష్యశృంగేసరుడని ఒక నిర్ణయానికి రావడానికి స్థైర్యం చాలక పోవడమే విచిత్రం! తుపాను, కరువులు అగ్నిప్రమాదాల్లాంటి అవాంతరాలు వచ్చినప్పుడు (తన తరువాత వాళ్ళని మొగ మాటంలో పెట్టాలన్న దురుద్దేశంతోనే కావాలి!) చందాల జాబితాలో తన అంత స్తుకు మించిన పెద్ద సంఖ్య వేయడం ఈయన రివాజు. అన్నింటికీ మించి ఈయన వ్యక్తిత్వంలో కొట్టొచ్చినట్టుగా కనిపించే ప్రత్యేక లక్షణం ఒకటుంది. అదేమిటంటే—తనను తాను మరచిపోవడం! ఆఫీసు రూంలో కూచుంటే దీపాలువెలిగి జాము రాతిరి గడచినా పని పూర్తయ్యే దాకా పైకి లేవడు. క్లాసులో పాఠం చెబుతుంటే, గంట మ్రోగినా, చెవిలో పడదు. రోడ్డుపైన [illegible] మాత్రం పరిచితుడు ఎదురైనా వాడి బాగోగులన్నీ సాకల్యంగా విచారించి, తన మూలంగా అతడి కేదైనా తోడ్పాటు అవసరమనిపిస్తే అనని చేపట్టిన తర్వాత గాని ఆయన

తృప్తిగా నిట్టూర్చడు. ఒకటా రెండా! ఇలా ఎన్నో ఉదంతాలు వెంకట్రావు గారివి! ఇప్పటి మరొక ముఖ్యమైన వర్తమానం. వెయ్యికి మించిన విద్యార్థులతో అనేకరాజ్యంలా వున్న పెద్ద హైస్కూలు నుంచి ఈయన ఒక మారుమూల కొంపకు కొట్టుకొచ్చాడంటే అందుకు కారణం గూడా పనిష్మెంటు ట్రాన్స్ఫరేనట!

ఎంత ఓర్పు ఉంటే అంత నేరం వుండే వుంటాది. అదేమిటో తెలుసుకోవాలని ఉబలాటపడడం సహజం. రాబోతున్న పై ఉద్యోగి గురించిన వివరాలను ఆరా తీసి, తెలుసుకోడంలో నా సహోద్యోగులు చెప్పుకోదగ్గ శ్రద్ధ తీసుకున్నారని నిస్సందేహంగా చెప్పగలను.

గుడిలోపలి విగ్రహాన్ని [illegible] విగ్రహంగానూ, [illegible] పరిషద ధ్యక్షుణ్ణి నేలపైన నడియాడే ప్రత్యక్ష దైవతం గానూ భావించడం, తరతరాలుగా [illegible]. పంచాయతీలోకి వచ్చే [illegible] పరిషత్తు అధ్యక్షుడు [illegible] సుగుణం ఎన్నికల జరిగి కొత్త అధ్యక్షుడు ఆఫీసు భవనాలన అవతారమెత్తి రెండెళ్ళు గడిచినా, ఈ ప్రబుద్ధుడు, వెంకట్రావు గారు మచ్చుకొకసారైనా ప్రెసిడెంటు వేటికి వెళ్ళ లేదంటే, యితడెవరంటా ఉలిపి కట్టె నాటమని చెప్పడానికి యింకొక దృష్టాంతం అనవసరం! 'ఎందరెందరో కొమ్ములు తిరిగిన వాళ్ళే వెళ్ళొచ్చారు. మెరకా పెళ రావారి ఆలస్యమైనందుకు కోప్పడతారేమో! పరవా లేదు. వానని తప్పులు దండములో నరి!' అంటూ శ్రేయోభిలాషులు మందలించక పోలేదు. అయితే ఆ హితవు నేమి లెక్క పెట్టకుండా ఈ పిచ్చి వెంకట్రావు మహాశయుడు 'అయ్యా! చేర్మను గారయ్యేదీ, చెవుల పిల్లిగారయ్యేదీ, ఆయనతో నాకు పని వుంటేనే నేను వెళ్ళేది. పనిలేకుండ వెళ్ళి గొప్పవాళ్ళ అమూల్యమైన, కాలాన్ని పాడుచేసే హక్కు నాకెక్కడుంది? అనేశాడట! మర్యాదైతే విధేయతను సహించడానికైనా, ఓ హద్దుంటుంది గదా! వేచి చూచే ఓపిక నశించి స్వయంగా చేర్మను గారే ఒకసారి స్కూలుపైకి, 'విజిటేత్తి వచ్చేశారట! వచ్చింది కారులోనా! మరేమన్నానా? శబ్దం వినిపించగానే, గబగబా పరుగెత్తి రావద్దా? చేదోయి ఫాలతలానికి సోకగా నమస్కారం చెప్పవద్దా? దయచేయండి, దయచేయండి అంటూ సంభ్రమంగా లోపలికి తీసుకెళ్ళే కనీసపు మర్యాదకైనా, కరువు రావడమా! ఛేర్మను గారు కారుదిగి మెట్లెక్కి టక్కు టక్కు మంటూ నడచుకుంటూ వెళ్ళి ఎట్ట యెదుట నిలబడేటంత వరకూ ఈయన గుండ్రాయిలా కుర్చీలో బైఠాయించే వున్నాడట! అప్పుడిక తల పైకెత్తి చూశాడేమో విం పాదిగా లేచి నిల్చుంటూ, ఒక నమస్కారం చెల్లించి, దిక్కులేని హుందా తనమంతా వెళ్ళబోస్తూ, 'అయ్యా! కూచోండి. అన్నాడట! సరే, ఆయన తల పంకించి వుంటాడు. ఇతగాడితో మాట లెందుకు లెమ్మని చక్కా తన దారిని తాను వెళ్ళిపోయి వుంటాడు. ఆయనలా వెళ్ళిపోగానే సహో

వ్యాయులు. ఆయనకోరికని మన్నించి ఒక వరుస జాడించి పారేశాడట! అప్పుడీయన తెలుగులో పెద్ద ఉపన్యాసం పెట్టి 'ఆగండి బాబూ ఆగండి కొంచెం' అంటూ ఉపన్యాసం ప్రారంభించాడట! 'అయ్యలారా! పిల్లలందరూ బుద్ధిమంతులు, నా మూలంగా ఇక్కడేదో పెద్ద అపచారం జరిగిపోయినట్లు మీరు భావించడం నామట్టుక నాకు ఒక ప్రమాదంగానే తోస్తూవుంది ఇప్పుడొచ్చి వెళ్ళే ధర్మను గారిలాంటి వాళ్ళకే కొన్ని వెలమందిని రాయిలా చేతులారా మలిచాను. అందుకోసం నన్ను గౌరవించాలని నేననుకోను. ధర్మను గారు మాత్రం, అవసరంలో మర్యాదల కోసం ఎదురు చూస్తారని మీరెందుకనుకుంటారో నా కర్థం గాదు. ఆయన గౌరవం ఆయనకు వెళ్ళిందుంది. మీ పాటికి మీరు వెళ్ళండి' అంటూ ఆయన తనకు బుద్ధి చెప్పడం కోసం వచ్చిన వాళ్ళను మెత్తమెత్తగా దులిపి పంపించేశాడట!

అంతే సంగతులు! పదిరోజులు గడవక ముందే ట్రాన్స్ఫర్ ఆర్డర్ చేతికందింది.

ఎంతటి గడుసైనవాడైనా ఉద్యోగస్థుడైనా తనతప్పు తాను తెలుసుకోవలసిన సందర్భం. అక్కడడే లేకపోయింది ఈ దుస్థితికి మూల కారణమైన తన బుద్ధిమాలి తనాన్ని నిందించుకోవడం పోయి, ఈ దుర్గతి, తాకిడికి బెంగలు పెట్టుకుని క్రుంగిపోవలసింది పోయి,అప్పటికీ వదిలి ఉత్తరువు నేషనల్ అవార్డుతో సమానమైనట్టు, నిటారుగా తలపైకెత్తుకుని బాణావరానికి విజయం చేశారు వెంకట్రావు గారు!

'అయ్యో! పాపం! ఎంత పని జరిగి పోయిందండి!' అంటూ ఓదార్చడం కోసం తనను పరివేష్టించిన ఉపాధ్యాయ బృందాన్ని ఉద్దేశించి, పరిసరాల్లోకి కలయ జూస్తూ ఆయన ప్రారంభించేశాడు. 'ఇదేనటండీ స్కూలు! ఆహా, ఏం పూచాయండీ యిక్కడ పొదుగు చెట్లు! దూరంగా ఎవడో దేవతా పురుషుడు పడుకున్నట్లు 'పెద్దకొండ' దాన్నిండుగా పచ్చని చెట్లు. అక్కడినుంచి మామిడి తోపులు పొదరు ముడిలాంటి మిట్టమీదైన బడి. హాయిగా, ప్రశాంతంగా మాడల్ స్కూలంటే యిలాగే వుండాలి..'

పిడవాలో, పవ్వాలో, తోచిందిగాదు నాకు! బాణావరంలో వున్న ఏకైక అయ్యరు హోటల్లో వరుసగా వారం రోజుల పాటు భోజనం చేసిన వాడు, అన్నంకన్నా ఆ కుల లలములు మేయడమే సుఖమన్న నిర్ణయానికి రాగలడు. ప్రొద్దుపోయి గాలి కాస్త చల్లబడితే చుట్టు ప్రక్కల మెట్ట పొలాల్లో, వున్న పాములన్నీ షికారు సల్పడానికని వూళ్ళోకి వచ్చేస్తాయి. ఎండా కాలాల్లో త్రాగడానికి నీళ్ళు దొరికితే బ్రహ్మాండం. చలి కాలాల్లో విషజ్వరాల కిది ఇష్ట రాజ్యం. వెరసి అన్ని ఋతువుల్లోను పరిత్యజనీయం బాణావరం! ప్రత్యేకించి హైస్కూలు హెడ్మాస్టరుకు యిక్కడ ఎదురయ్యే అదనపు బాధ ఒకటుంది. ఈ స్కూలుకు పోస్టు చేయబడ్డ ఏ టీచరుకైనా యిదొక మజిలీయేగానీ, గమ్యస్థానం కాదు. ఆయుబయాల్లో నెలకొల్పబడినప్పటికీ జైలు జైలే! జైలు వార్డన్లలాంటి ఈ టీచర్లకన్న హీనంగా తగిన వాళ్ళే విద్యార్థులు గూడా! పిళ్ళ చదువుల పైన, పెద్దపెద్ద ఆశలు పెట్టుకోరు. చదువుతూ లేస్తూ, పదో తరగతి దాకా బండిలాగ్గి ఓ మోస్తరు చిన్న కొలువును అంది పుచ్చుకోవాలనుకుంటారు. కొట్టినట్టుగా కొడితే, ఏడ్చినట్టుగా ఏడుస్తానన్న భార్యాభర్తల ఒప్పందంలాంటిది యిక్కడ చదువులకు పిల్లలకు మధ్య అమల్లో వుందనుకోవచ్చు! [illegible] క్రింద విహారుల [illegible] ప్రదేశాలు [illegible] పోవడం వల్ల [illegible] ఆలోచించడం కనుక [illegible] శ్రీ [illegible] ఉపాధ్యాయుడు [illegible] లేదు. భవిష్యత్తులో పుట్టడు.

ఇలాంటి హైస్కూలు ఒకటి [illegible] ఏర్పాటైనప్పట్నుంచి వెంకట్రావుగారు [illegible] రావడం మా కందరికీ చాల ఆశ్చర్యం కలిగించింది. [illegible] ఆయన ఆఫీసు రూములో [illegible] వెలిగించుకుని [illegible] సిద్ధపడ్డాడు. [illegible] ఖాళీలో [illegible] ఇందులో సెన్నియారిటీ [illegible] కుతూహలంతో [illegible] ముమ్మాటికీ స్కూల్లోనే [illegible] పద్మాసనాలు వేసుకుని, [illegible] సల్పించు కుంటున్నారు.

హెడ్మాస్టరుగారు తెల్లవాడితో లేచి స్నానానికి వెళ్ళినట్లు తెలిసింది. బస్సుమైన బాణావరం [illegible] రోడ్డు [illegible] ఆయన కొక చెరువు కనిపించిందట! చెరువు నిరు ఎంతో స్వచ్ఛంగా వున్నట్లు తోచడంతో యికమీదట తన కదే స్నానఘట్టంగా ఆయన నిర్ధారణ చేసేశాడట! వూరికీ, చెరువుకూ మధ్య దూరం ఒకటేదన్నా మూడు కిలోమీటర్లకు తక్కువుండదు.

దారిలో బడి బంట్రోతు సుబ్బన్న ఎదురయ్యాడు. రంగాపురం వెళ్ళి అయ్యగారికోసం అప్పటమైన పాలు తీసుకొస్తున్నాడట!

"అదేమిటోయ్ సుబ్బన్నా! అయ్యగారికి ఉండూరు పాలు సరి పడవా?" అన్నాను.

"ఇదొక్కటే గదండీ ఆయనకున్న ఆదరువు! ఉదయం అర పడి పాలు పుచ్చుకుంటే, రాత్రులో మిగిలిన అరపడితో బాటు రెండో, మూడో అరటిపళ్ళు పుచ్చుకుంటాడు. మధ్యాహ్నం ఒక పూట ఏం తింటాడో అదే తినడం! ఈ మాయ జూచ్చినప్పటినుంచి మధ్యాన్నాల్లో నేను యింటికెళ్ళడం లేదనుకోండి! కారియర్లో మిగిలివున్న దేదో నాకూ సరిపోతుంది. ఇక్కడ మాత్రమే కాదులెండి, ఆయన నెప్పుడూ యింతేనట! తిండి తినడంకోసం పుట్టిన వాడిలా కనిపించడు..." మాట్లాడుతూ కెరటంలా ముందుకు సాగిపోయాడు సుబ్బన్న.

మనిషి పిట్టలా వుంటాడు పిట్ట మేతలతో పొట్ట పోసుకోవడం సముచితమే!

హాస్య రసభరితమైన పుస్తకాన్ని చదువుతూ, చదువుతూ మధ్య మధ్యలో అందులోని సంఘటనల్ని నెమరుకు తెచ్చుకుని కొసేప్పు నవ్వుకోడం చదువరుల కందరికీ అనుభవంలోని విషయం. హెడ్మాస్టర్

క్లాసులో కిష్టప్పకు తలా కాస్త కాలక్షేపానికి కొదవ లేక పోయింది. 'ఈరోజేం జరిగిందో తెలుసా?' అంటూ ఒకరు. ఆ ఉదంతం పూర్తయ్యీ కాక మునుపే 'మీకు తెలుసునో తెలియదో మొన్న యింకొక తమాషా జరిగింది' అంటూ యింకొకరు! ఏకిష ప్రతిరోజూ పొలం పోగుచేసినట్టుగా, వెంకట్రావుగారి దిన చర్యల్లోనుంచీ, రకరకాల వినోదాంతాల్ని వెలికి తియ్యడం సహోపాధ్యాయుల కొక 'ఎక్స్‌ట్రా కరిక్యులర్ యాక్టివిటీ' అయిపోయింది.

పదకొండున్నరకు సరిగ్గా రెండో పీరియడ్ పూర్తవుతుంది. ఓ రోజు ఉదయం పెద్ద ముల్లు 'ఏడు'ని సమీపిస్తున్నా గంట మ్రోగక పోవడం గమనించి వెంకట్రావుగారు 'సుబ్బన్నా' గంట కొట్టు' అంటూ హెచ్చరిక చేశారు 'సుబ్బన్న పోస్టాఫీసుక వెళ్ళాడండీ! ఇంకా రాలేదు' అన్నాడు కృష్ణాస్వామి. 'ట్రెయిన్ లేట్టైంది గదా! ఈటప్పా రావడం లేదు! సుబ్బన్న గూడా లేటే' అన్నాడు జూనియరు తెలుగు పండితుడు నాథముని. 'ఒకరోజు ట్రెయిన్ రాదనుకోండి! ఆరోజంతా యితడు పోస్టాఫీసు వదలి పెట్టి బడికి రాడన్న మాటేగదా!' అంటూ ఓ చలోక్తి విసిరాడు హిస్టరీ అసిస్టెంటు రామసుబ్బారెడ్డి. వాళ్ళల్లో వాళ్ళిలా తర్జన భర్జనలు పడుతుండగానే టంగు టంగున గంట రెండు సార్లు మ్రోగింది. 'ఏదీ సుబ్బన్న వచ్చేశాడా! లేదే' అనుకుంటూ వాళ్ళు వరండాలోకి తొంగిచూచేసరికి సుత్తిని యధాస్థానంలో వుంచి హెడ్మాస్టరుగారు తిరిగొస్తున్నారు.

వ్యాయామశే 'పబ్లిసిటీయ్యాయుగా వ్యవహరించగలిగిన తర్వాత హెడ్మాస్టరుగారు అసిస్టెంటు టీచర్ల కాపాట ఉపకారం చెయ్యడానికి ముందుకు రావడంలో విడ్డూర మేముంది? టీచరు సెలవు పెట్టడం వల్ల ఏ క్లాసయితే బిడువుగా వుంటుందో, అక్కడల్లా ఆయనన్న దూరోచ్చు. నారదుడికి శ్రీకృష్ణ పరమాత్ముడు తన అష్ట భార్యల మందిరాల్లో కనిపించినట్టుగా ఒక రూములో ఆరో తరగతి కుర్రాళ్ళకు విదుర నీతి పద్యాలు వివరిస్తూ వెంకట్రావుగారు. ఇంకొక గదిలో ఏడో తరగతికి ఆర్కిమెడీస్ సూత్రం బోధిస్తూ వెంకట్రావుగారు. వేరొకచోట తొమ్మిదో తరగతి గదిలో ద్విపర్ణ సమీకరణాలు విశదీకరిస్తూ వెంకట్రావుగారు.

వెంకట్రావుగారి విశ్వరూపాన్ని చూచిన కొద్దీ నాకు లోపల్లోపల ఆయనపట్ల అనుతాపం కలిగిన మాట వాస్తవం. తోడి మానవుణ్ణిగా ఆయనకు తగునైన సలహా ఒకటి యివ్వ దలచుకున్నాను. వయసు లోను, ఉద్యోగ స్థాయిలోనూ ఆయనకూ, నాకూ వున్న తేడాను పురస్కరించుకుని నా సలహాను వీలయినంతలో ఒక విజ్ఞప్తిగానే తీర్చి దిద్దాను "చూడండి సార్! మీరూ బాగా పెద్దవాళ్ళయిపోయారు. మన శరీరాలు ఉక్కుతో చేసిన మేమీకావు. ఇవి తట్టుకోగల చాకిరీకి హద్దంటూ ఒకటుంటుంది. మీవంటివారు తమకు మాలిన ధర్మాల జోలికి వెళ్ళకపోవడం చాలామంచిది...."

తన శరీరాన్నొకసారి చూచుకుని ఎంతో నిర్లక్ష్యంగా నాతుకప్పరించేశారు వెంకట్రావుగారు "హోయబ్బా! ఈ శరీరాని దేముంది శ్రీరామ రాఘవులూ! ఇదొక పనిముట్టు. దీనితో ఎంత మాగ్జిమమ్ పని రాబట్టుకోవచ్చో, అంతా రాబట్టుకోవాలయ్యా! బద్ధకంవహించి పంతకేలకు ఉంది బ్రతుకునట్టే పోతుందనుకో! ....

ఈ మనిషి కిలా చెప్పేసరికేమీ వేళ లాభం లేదు. ఇంతకంటే నూటిగానే చెప్పాలి. అయ్యో! శరీరం సిద్ధి కావలిస్తే దాన్ని ఎలాంటి గానికైనా గురిచెయ్యి. నీ యిష్టం కాని మానవజన్మ మెత్తిన తర్వాత, అందులోనూ ఒక హైస్కూలుకు హెడ్మాస్టరువైన తర్వాత మనిషికి ఆత్మ గౌరవమనేది చాలా ముఖ్యమనే విషయం నీకు తోచక పోవడం దురదృష్టం. . . ఇలా నిష్ఠూరాలు నాలుక చివరిదాకా వచ్చాయి కానీ యిష్ట మాటులూ చెప్పెయ్యడానికొక సందర్భం రావాలి.

వచ్చింది.

ఓ రోజు ఉదయం పది గంటలప్పుడు నేను స్కూలుకు వెళ్ళేసరికి, అప్పటికప్పుడే చేసుకున్న నిర్ణయం ప్రకారం కోయగూడెంలో జరుగుతున్న జాతరల ప్రోగ్రాంలో సందడిగా వుంది. "ఏం జరిగిందర్రా, ఏమిటి విశేషం?' అన్న — ప్రశ్నకు నవ్వులే సమాధానం. ఒకటి రెండు నిమిషాలు బ్రతిమాలుకున్న తర్వాత ఒక సహోపాధ్యాయుడు" అదేమిటయ్యా రాఘవులూ! రోకలి ఊసుకరాకుండా వట్టి చేతులతో వచ్చేశావే! అయ్యగారికి పిచ్చికుదిరిందట. ఇక రోకలి తలకు చుట్టడమే తరువాయి" అన్నాడు.

ఏం జరిగిం దేం జరిగిందంటూ మళ్ళీ మొదలుకే వచ్చాను.

సన్సు అసిస్టెంటు సదా శివయ్య సూర్యోదయాన్ని కళ్ళజూచి ఎరుగని వ్యక్తి. ఎనిమిదికో ఎనిమిదిన్నరకో అదీ ఆపూట బడి వుందని జ్ఞాపకం వస్తేగానీ అతడు మంచాన్ని వదిలి పెట్టడు అలాంటి సదా శివయ్య కీ రోజు వుదయం అయిదు గంటలకే నిద్రాభంగం కలిగింది. ఈ దురాగతానికి కారకుడు మరెవ్వరో గాదు. సాక్షాత్తూ హెడ్మాస్టరు వెంకట్రావుగారు. తలుపు దబదబా బాది, ఇంటావిడ వచ్చి తలుపు తీయగానే సుడిగాలిలా లోపలికి వెళ్ళి ఈయన ఫస్ట్ అసిస్టెంటును నిద్రలేపేశాడు! "సదాశివం! ఇదిగోనయ్యా లీవులెటరు. రెండు రోజులపాటు నువ్వు ఇన్—చార్జీగా స్కూలు చూచుకోవాలి. వేసర్జంటుగా పూరెళ్తున్నాను. టీచర్సు రెజిస్టరులో నా పేరు కెదురుగా ఎర్రసిరాతో 'సి. యల్.' గుర్తించడం మరచిపోవద్దు. ఐనా తెల్లవారి పోతుండగా యింకా నిద్రేమిటి? ఈ పాటికి కలకత్తాలో నాలుగుబారల ప్రొద్దెక్కి వుంటుంది. . . . ." అంటూ అదే దూసుకపోవడం బస్ స్టాండు వైపు!

"కలకత్తాలోకన్నా రంగూనులో, కౌలాలంపూరులో, టోకియోలో యింకా ముందుగానే తెల్లవారి పోతుంది. అందుకని హెడ్మాస్టరుగారు చెప్పేదేమిటి? ఈ బ్రహ్మాండమంతటిలోనూ ఏ ప్రదేశమైనా గానివ్వు, ఏవేళప్పుడైనా గానివ్వు నిద్రపోవడానికి వీల్లేదనే గదా!" — ఎవరికి తోచిన వ్యాఖ్యానాలు వాళ్ళు రువ్వుతున్నారు. ఒకరికంటే బిగ్గరగా ఒకరు నవ్వుతున్నారు.

వెంకట్రావుగారు బాణావరానికి వచ్చి మూడు నెలలయితే, చివరి మూడు నెలల్లో మా యిద్దరికీ మధ్య సాన్నిహిత్యం కాస్త చిక్కబడింది. మరేంలేదు. వికారమైన ముఖాని కొక అందమైన 'మాస్క్' తగిలించినట్టుగా సకాలంలో తగు సలహాలివ్వడం ద్వారా, చేయిమించి పోయినప్పుడు కొన్ని క్లిష్ట సన్నివేశాల్ని చక్కబెట్టడం ద్వారా మేమ హెడ్మా

ష్పాలు గారి ప్రవర్తనకు మెరుగులు దిద్దడానికి ప్రయత్నించాను. చివరి పది పదిహేను రోజుల్లో అందులో కొంతవరకూ కృతకృత్యుడి నయ్యాన గూడా! కాని అంతలోనే మళ్ళీ ఒక తప్పటడుగు! నిజంగానే నాకు తల కొట్టేసినట్లయింది.

వూరినుంచి తిరిగి రాగానే నాకు దొరికిన మొదటి అవకాశంలో నేను వెంకట్రావుగారిపైన విరుచుక పడ్డాను.

“మీరు నను గురించి ఏమైనా అనుకోండిసార్! పరవాలేదు. నేను చెప్పదలచుకున్నదేదో చెప్పేస్తాను. మీరు చేసే పనులు నాకేమీ బాగుండడం లేదు. సంఘంలోని ఒక్కొక్క మనిషికి, అతడి విధంగా మాత్రమే నడుచుకోవాలని కొన్ని నియమాలుంటాయి. ఇంగ్లీషులో 'రూల్సు' అనుకోండి, నాకే మభ్యంతరం లేదు. ఒకవేళ మీరు మరిచి పోయినా నేను మీకు జ్ఞాపకం చేస్తున్నాను. మీరొక విద్యాసంస్థకు పెద్దగా వున్నారు. సెలవు పెట్టదలచుకుంటే ప్యూనుద్వారా ఫస్ట్ అసి స్టెంటుకు కబురు పెడతారు. అతడు రాగానే తాళం చెవులు అప్పగించి మీ పని పైన వెళ్తారు. అంతేగానీ, స్వయంగా అసిస్టెంటు టీచరు యింటికి వెళ్ళి, తలుపు దబదబా బాదే హెడ్మాస్టరుంటాడా ఎక్కడైనా! ఒక టీచరు సెలవులో వున్నందువల్ల అతడి క్లాసు ఖాళీగా వున్నప్పుడు, పని లేకుండావున్న యింకొక టీచరును యాక్టింగు వర్కుకు వెయ్యడం రివాజు! అలా కాకుండా తగుదునమ్మా అని ఆల్ రౌండు మాస్టరులాగా అన్ని క్లాసులూ మీరే తీసుకుంటారా? అన్నింటికన్నా, ఘోరమైన విషయం. హెడ్మాస్టరుగా మీ కుండవలసిన హుందా తనమంతా నట్టేట్లో కలిపి, సీట్లోనుంచి లేచి వెళ్ళి గంట కొట్టేస్తారటండీ మీరు!”

ఎట్టా మొదుట ఆకారంలో కదలిక లేదు. నిశ్చలమైన ముఖ భంగిమను చూస్తే అయన నా మాటల్ని సాకల్యంగా విన్నట్టే తోచింది. కుర్చీలో సర్దుకుని కూచున్న తీరు, సులోచనాలను సవరించ కున్న తరహా, పైపెదవి క్రింది పెదవితో ముడివడుతూ విడ్డివడిన పద్ధతి, ఆ చిన్నెల ద్వారా ఆయనలో ఏదో తిరుగుబాటు ప్రకో పిస్తూ వున్న జాడల్ని పసిగట్టాను. ఇన్ని దినాలుగా నాకు పరిచితుడైన ఈ వ్యక్తిలో యింతవరకూ నా వూహాకందని విలక్షణాలేవో పొంగి పొరలివచ్చి, నన్ను ముంచివేయబోతున్నట్టుగ వుంది. 'మిస్టర్ రాఘవులూ!' అంటూ పిలుపు వినిపించేసరికి వులిక్కిపడకుండా వుండ లేక పోయాను.— “నీ కొకడు ప్యూనైతే, నువ్వింకొకడికి ప్యూను! ఎంత మంచి ప్యూన్ల ప్రపంచమయా మీది! తనకు సెలవు కావలసి వస్తే సదాశివయ్య నా దగ్గరి కొస్తుండగా లేనిది, దారిలో వున్నాడు గదా అని నేనతడితో ఒక మాట చెప్పి వెళ్ళేసరికి, నా కెక్కడ లేని తల వంపు లొచ్చాయనేనా నువ్వనేది! గోళ్ళు గిల్లుకుంటూ కూర్చున్న విద్యా ర్థుల్ని వెదికి పట్టి, వాళ్ళకు నాలుగు ముక్కలు చెప్పడానికి గూడా నా హెడ్మాస్టరుగిరీ అడ్డొస్తుందంటావా? పోతే, ప్యూనొచ్చేదాకా నువ్వు గంట మ్రోగగూడ దంటావు. ఎందుకు బాబూ! మహాత్ముడు పాకీ పని చేయడం గొప్ప ఆదర్శంగా తల పోయడం లేదా నువ్వు! వ్యక్తిత్వం నుంచి ఉద్యోగాన్ని మైనస్ చేసి సంతకు తీసుకెళ్తే ఎవ్వరని ఏ గానీ వెయ్యని నేను ఒకసారి బడిగంట కొట్టడం వల్ల నువ్వు చెబుతున్న 'రూలు'కు ఎక్కడలేని సెగ వచ్చి పడిందా? నాన్సెన్స్! ఈ బోడి రూల్సు సంగతి నాతో చెప్పొద్దు! ఏమిటయ్యా నీ రూల్సు! ఏం చేసిందీ రూలు? మొదట మనిషి. తరువాత రూలు. మనిషి చేసిన 'రూల్సు'ను మనిషి కోసం అతిక్రమిస్తే తప్పని నే ననుకోను. అవసరమైతే నేనామాత్రం పని చెయ్యడానికి వెనుదియ్యను గూడా! ఏ లౌకికశక్తీ నన్ను అడ్డుకో లేదు. . . .”

కింగ్‌కాంగు, గామా, కోడి రామ్మూర్తుల్లాంటి వాళ్ళెవరైనా యిలా ఒక సవాలు విసిరితే ఆ దారి వేరు! తమ శారీరక బలమైనా వారికి ఆసరాగా వుండి వుండేది. ఒక మాదిరి దృఢకాయుడు భుజాలపైన చేయివేసి అదిమితే అమాంతంగా భూగర్భంలోకి కృంగిపోయేటట్టున్న అర్భ నాకారపు మనిషి ఏ బలాన్ని నమ్ముకుని యింతింతలేసి మాటలు మాట్లాడేటట్టు?

నా కప్పుడనిపించింది.

పేరుకు ముందుగా 'పిచ్చి' అన్న విశేషణం తగిలించడంతో లోకం ఈ తిక్కమనిషిని సముచితంగానే సన్మానించింది— అని!

ఐతే వెంకట్రావుగారు నిజంగా పిచ్చివాడే కావడానికిన్ని, కాక పోవడానికిన్నీ వున్న మధ్యదూరమే పాటిదో నా కా క్షణాన బోధపడ లేదు. ఆయన పిచ్చితనాన్ని గురించి నికరంగా ఒక నిర్ధారణకు రావలసిన అగత్యం రానున్న కొద్ది రోజుల్లో పొంచి వుందని గూడా నేనప్పట్లో వూహించ లేదు.

ఏం జరిగిందంటే—

* * *

ఓ రోజు వుదయం మామూలుగానే బడి ప్రారంభమైంది. ఇంటర్వెల్లో కుర్రవాళ్ళు బయటికి వెళ్ళి, తర్వాత మూడో పీరియడ్ జరుగుతోంది. మెయిన్ బిల్డింగుకు దూరంగా చెట్లక్రింద కూచో బెట్టి, విద్యార్థులచేత కాంపోజిషన్ వ్రాయిస్తూ దానిలో నేను నిమ గ్నుడినై వుండగా పెద్ద పెట్టున గగ్గోలు చెలరేగడం వినిపించింది. కొందరయ్యవార్లు, విద్యార్థులూ గుంపుగా క్లాసుల్ని వదిలిపెట్టి కలిసి కట్టు గట్టుకుని స్టాఫ్ రూము వైపు పరుగెత్తుతున్నారు. ఆ అలజడిలో అసలు విషయ మేమిటో తెలుసుకోనడానికైనా వీలుకావడం లేదు. ఎదురీత గొట్టి, ఏటిపైకి వ్రాలిన కొమ్మను పట్టుకొన్నట్టుగ జనాన్ని తోసుకుంటూ నేను స్టాఫ్ రూం కిటికీ దగ్గరికి చేరుకో గలిగాను. నిశ్వాస, దీర్ఘశ్వాసల వురవడితో రొప్పుకుంటూ డ్రాయింగు మాస్టరు మురహరి లోపల బెంచీపైన పడి వున్నాడు.

చాలా దయనీయ గాథ మురహరిది. స్వయంగా తనదేమో మెతక మనసు. మృగాల లాంటి మనుష్యుల మధ్య జీవనం. బాణావరానికి మూడు మైళ్ళ దూరంలోవున్న స్వగ్రామంనుంచి ప్రతి రోజూ బడికి వచ్చి వెళ్తుంటాడు. నాలుగు మాసాల క్రిందట కోర్టులో వుండిన కేసొకటి తనకు వ్యతిరేకంగా తీర్పు గావడంతో అతడు మానసికంగా బాగా దెబ్బ తిన్నాడు. చాలని దానికి పెద్ద జబ్బు చేసింది. 'రక్తహీనత' అన్న కార ణంతో నసిరికలు వచ్చిందన్నారు. రెండు నెలల పాటు రాణీపేట ఆసు పత్రిలో వుండి వచ్చాడు. లేత వయసు పెళ్ళాంతోబాటుగా, గులుసుల లాంటి యిద్దరు పిల్లలు గూడా వున్నారు. మురహరి ఉద్యోగ మొక్కటే ఆ కుటుంబానికున్న జీవనాధారం.

నాటు వైద్యుడు నాగాచారి గసపోసుకుంటూ వచ్చాడు. తన తాత ముత్తాతలు చేసి పెట్టిపోయిన కటు మాత్రలతో బాణావరం జబ్బుల పైన రకరకాల వింత ప్రయోగాలు చేయడం అతడి ప్రత్యేకత ప్రాణభయం పుందనిపిస్తే అతడు రోగి దరిదాపుల్లోనే వుండడు. ఒళ్ళంతా చలవలు క్రమ్ముక పోతూ వుండడాన్ని బట్టి, నాడి మంద గించడాన్ని బట్టి నాగాచారి పెదవి విరిచేశాడు. 'రెండు గంటల పైములో గవర్మెంటు ఆసుపత్రికి తీసుకెళ్ళాల్సి వుంది బలమైన యింజక్షన్లిచ్చి, గ్లూకోజు గూడా ఎక్కిస్తే తప్ప దైవాధీనం మొత్తం పైన యముడితో జటా బోటీగా పోట్లాడవలసిన పరిస్థితి'' అంటూ తేల్చి చెప్పేశాడు.

మధ్యాహ్నం దాటిన తర్వాత గానీ బాణావరం నుంచీ సట్నానికి బస్సులు లేవు ఇప్పటికిప్పుడు రైలు మాత్రం వుంది. అది పన్నెండు ముప్పావు కలా స్టేషను వదిలి పెడుతుంది.

ఆలోగా పేషంటును స్టేషను దగ్గరికి చేరవెయ్యగలగడం సాధ్యమేనా?

కష్టం.

సాధ్యం కాదు.

బాణావరంలో జట్కాలు లేవు ఎద్దులబండే శరణ్యం.

తలచుకున్నపాటున బండి ఎక్కడ దొరుకు తుంది?

సందేహాల వలితంగా ఆ ప్రాంతాల్లో ఎక్కడో బండి అనేది ఒకటి వుండితీరాలి—అన్న నమ్మకం ఒక్క హెడ్మాస్టరుగారి ముఖంలో మట్టుకే కనిపించింది. జండాకొయ్య కోసం కట్టిపెట్టిన ఎత్తైన తిన్నెపై కెక్కి ఆయన నాలుగు వైపులకు పరకాయించి చూచారు. పొలాల్లో! ఎరువు తోలుకుని వెళ్ళి ఖాళీగా తిరిగొస్తున్న బండి ఒకటి తుప్పల చాటున దోబూచులాడినట్లుగా కనిపిస్తూ వుంది

"రాఘవులూ! అదిగోనయ్యా బండి. పరుగెత్తు, అడ్డదారి పట్టుకుని పొలాలపైన్నే తోలుకొచ్చేయమని చెప్పు. ఇక్కడున్నట్టుగా రావాలి.''

అదృష్టవశాత్తు బండి తోలుతున్న రైతు నాకు పరిచితుడే! వీడు మిక్కిలి నాళ్ళబ్బాయి ఒకడు హైస్కూల్లో చదువుతున్నాడు గూడానేమో, చెప్పగానే అతడు నా పిలు పందుకున్నాడు. ఆఘమేఘాల పైన తోలుకుంటూ వచ్చి, బండిని స్కూలుగేటు దగ్గర నిలిపేశాడు.

జబ్బు మనిషిని చేతుల పైన బండిలోకి తీసుకెళ్ళడం జరిగింది.

కదిలిన బండిలో కెక్కి కూర్చుంటూ హెడ్మాస్టరుగారు నన్నొక్కణ్ణే మాత్రం తన వెంట రమ్మన్నారు. స్టేషనుదాకా వచ్చి రైలెక్కించి వచ్చేస్తామని చెబుతూ అయిదారుగురు విద్యార్థుల మాత్రం నాతోబాటుగా బండిని వెంబడించారు.

గిట్టలతో ఎండు దుమ్మును ఎగజిమ్ముకుంటూ కోడెలు పరుగెడు తున్నాయి.

అది గ్రామం నుంచీ స్టేషనుదాకా ప్రత్యేకంగా వేయబడ్డ మట్టిబాట. ఇంచుమించు రైలు ధారికి సమాంతరంగా వుంటుంది. మధ్యలో వందగజాల మేరకు ఎర్రమట్టిమేట వ్యాపించి వున్నాయి.

బండి నారగాడ గుట్ట దాటింది ... ఇంకెంత దూరం? ఏ అరమైలు ఉండదేమో . . .

కొంచ్రక్రంలో పొగ ... దూరంగా ... కనిపిస్తోంది.

రెండింటిలో ఏది గెలుస్తుంది?

కాలమా? వేగమా?

కన్నుమూసి కన్ను తెరిచేయంత ... పందెం ఒక మూర్ఖపు దావమ్మని మాత్రం మాలో ఎవ్వరూ అనుకోలేదు.

పందెం ముగిసే ఎప్పటికి—

హోరున పైకెత్తి రోజుకుంటున్న కోడెలు ... రైలుదారి వైపు తెల్లబోయి చూస్తున్న రైతు. ... పెట్టి నటుగా విశ్రాంత వృత్తిని అవలంబించిన బాడీ, పై బండిపైన నిలబడి 'వచ్చేసినా వున్నది నిజంగా రైలుబండేనా' అనేటు వి గాంతితో చూస్తున్న వెంకట్రావు గారు—

ఏది ఏమైనా తనకేమీ కాబట్టనట్టు దీమాగా, ఎవరేమైనా తనకేమీ చింతలేనట్టు గంభీరంగా తనపాటును తాన పొగల గిమ్ము కుంటూ రైలుబండి జారిపోతూనే ముందుకు చూసుకుని వచ్చేసోంది.

ఒకటి . . . రెండు . . . మూడు . . . పురుషులు కన్రెప్పలు చప్పుడంతా క్షణాలు కొన్నిపోతున్నాయి.

గడిచిపోయిన క్షణంలో ఏం జరిగిందో మనకు తెలుసు. గడు స్తున్న క్షణంలో ఏం జరుగుతున్నది తెలుసు. కానీ రానున్న క్షణంలో ఏర్పడబోయే పరిణామానికి సంబంధించినంతవరకూ మనిషి ప్రాపా విల్లును లాగి వదిలి పెట్టిన బాణం. గురికి తగిలినా తగలొచ్చు తప్పి పోయినా పోవచ్చు.

ఉన్నట్టుండి చేతిని పైకెత్తి వెంకట్రావుగారు 'ఆపండి, ఆపండి' అంటూ ఎలుగెత్తి కేకవెయ్యడం వినిపించింది. మరుక్షణంలో బండి పైన్నుంచి అలాగా క్రిందికి దూకి 'ఆపండాపండి' అని చెయ్యూపుతూ ఆయన వేగ కడ్డంపడి రైలు కఠినముఖంగా పరుగెత్తడం కనిపించింది.

నాగాస్తైన కూర్చున్న రైతు పూర్తిగా అయోమయావస్థలో నైనా పడిపోయి వుండాలి లేదా గాడి క్రింది గిత్తలు బెదిరిపోవడమైనా జరిగి వుండాలి తనంతట తానే స్వాతంత్ర్యం ప్రకటించు కున్నట్టు బండి రోడ్డు కడ్డం తిరిగి పొలాల వెంటపరుగిడుతూ వెంకట్రావుగారిని వెంబడిస్తోంది.

తన స్పృహలో తానున్న మానవు డెవడైనప్పటికీ, యిలాంటి అవకతవక పనికి పూనుకోడేమో! బుద్ధి అదుపు దప్పి, మనసు గూడా స్వాధీనంలో లేనప్పుడు మానవుణ్ణి ఆవహించుకునే విపరీత స్థితిని ఉన్మాద మంటారు. ఇలాంటి ఉన్మాదంలో తల మునకలైవున్న మానవుడు రైలు బండిని ఆపు చెయ్యడం మట్టుకే గాదు, గ్రహ గతుల్ని స్తంభింపజెయ్యడం గూడా తన కనుసన్నలతో జరిగిపోయే పనిగా భావించ గలడు!

వెంకట్రావుగారి ఆక్రోశాన్ని చెవిలో వేసుకోకుండా యింజను ఆయన్ను దాటి పోయింది. ఏతొమ్మిది గూడ్సుపెట్టెలు గూడా ఇంజన్ను అనుసరించాయి.

మన్నించాలి. అంతవరకే నాకు తెలిసింది. అప్పటినుంచీ మళ్ళీ రెండు మూడు నిమిషాల వరకూ నా కళ్ళ ఎదుట వెలిగొన్న దృశ్యాలు గానివ్వండి, ఎదురైన అనుభవాలు గానివ్వండి సినిమా ప్రొజెక్టరులో బొమ్మల్లా ఒకదాన్ని తరుముకుంటూ ఒకటిగా పరుగుతీశాయి. క్రమంగా వేగం తగ్గి రైలుబండి నిలకడలోకి రావడం, వెంకట్రావు గారొక్క గెంతుతో మెట్లపైకి దూకి తలుపు లోపలికి తొయ్యడం, బండివాడి తోడ్పాటుతో విద్యార్థులు మురహరిని కంపార్టుమెంటులోకి చేర వెయ్యడం, జీవచైతన్యానికి అతీతంగా బిగదిగుసుకపోయిన వన్నెవ్రేళ్ళ కదిపి, ముందుకుతోసి సీటులోకి నిక్కించడం, ఇంత పని జరిగిన తర్వాత బుద్ధిగా చెప్పిన మాట వినే మంచి పిల్లవాడిలా బండి మెల్లగా ముందుకు సాగబారడం— ఈ సంఘటనల సమూదాయమంతా నా పాలిటికొక స్వప్న వృత్తాంతంగానే తోచింది.

నా తెలివి నాకు వచ్చి జరిగింది కలగాదన్న నిర్ధారణకు వచ్చిన తర్వాత నా కింక మిగిలిన సందేహం ఒక్కటే! ఎలా నిలిచిపోయి వుంటుంది బండి? ఏ శక్తి దాన్ని ఆపు చేయగలిగి వుంటుంది?

వెంకట్రావు గారొక వేళ పిచ్చివాడుగాకపోతే, గొప్ప మంత్ర గాడయినా కావాలి. నా చిన్నతనంలో మా తాతగారు చెబుతుండేవారు. మంత్ర తంత్రాలతో, బలితర్పణాలతో శక్తిని పూజించి ప్రసన్నం చేసుకున్న వాళ్ళకు అసాధ్యం అంటూ వుండటదట. చీకటి విచ్చిపోకముందే నిద్రలేచి వూరికి దూరంగా వున్న చెరువు దగ్గరికి వెళ్ళి ఈయన చేసుకొచ్చేది శక్తిపూజే అయి వుండొచ్చు. . . . .

నా బుద్ధి పోతున్న పోకడను గమనించే సరికి నేను సిగ్గుతో కుంచించుక పోయాను. ఆకాశావకాశంలో చంద్రగ్రహానికే రహదారి వెయ్యగలిగిన ఆధునిక విజ్ఞానం దేవుళ్ళ అస్తిత్వాన్నిగానీ, దయ్యాల ఉనికిని గానీ లెక్కలోకి తీసుకోదు. ప్రపంచం పైన ఎక్కడ, ఎంతటి మహాశ్చర్యం జరిగినా అందుకు సహజమైన కారణం ఒకటి వుండి తీరా లంటుంది. ఒక వట్టాన స్ఫురించక పోవచ్చు. ఆలోచించి, అన్వేషించి తెలుసుకో మంటుంది.

ఉలిక్కిపడినట్టుగా నేను తలపైకెత్తి వెంకట్రావుగారి వైపు చూశాను. ఆయన మురహరి తలను తొడపైన పెట్టుకుని అంగవస్త్రం అంచుల్ని వినసగ్రరలా విప్పి ముఖానికి చల్లగా గాలి సోకేటట్టు మెల్లగా విసురు తున్నారు.

రైలెలా ఆగిపోయిందన్న ప్రశ్నను గాలికి వదిలిపెట్టి, జబ్బు మనిషికి తగు సపర్యలు చేయడమే తక్షణ కర్తవ్యంగా ఆయన తల పోస్తున్నట్టుంది.

ముందు జాగ్రత్తలన్నీ తీసుకుని తిరుపతికొండకు 'యిలుతీర్థం' వెలుతున్న కుటుంబం ఒకటి మాకా పెట్టెలో తారసిల్లింది. ముఖ్యంగా ఆ కుటుంబంలోని వృద్ధదంపతులకు అనుకోకుండా ఒక వ్యాసంగం సమకూరినట్టయింది. తాము ఫ్లాస్కులో తెచ్చుకున్న కాఫీని వాళ్ళు ఒక్కొక్క బొట్టుగా రోగిచేత త్రాగించారు. అప్పుడాయనలో మళ్ళీ పైకిలేచి సుందెలపైన వెచ్చగా మర్దనున్నారు. "మీరేం భయపడకండి! మరేం ఫరవా లేదు. మంచి సోడా ఒకటి పడితే మనిషి తేరు కుంటాడు" అంటూ వారి పొడుగునా ధైర్య వచనాలు చెప్తూనే వున్నారు.

మిగవలసిన స్టేషన్లో బండి ఆగింది.

ఆ పూడు కుర్చీ తెమ్మని రావలసిందని పోర్టరు ద్వారా కబురు పెట్టారు వెంకట్రావుగారు. త్వరగా రాకపోవటం చూడమని నన్ను గూడా పోర్టరు వెంట పరుగెత్తమన్నారు. ప్లాట్‌ఫారంపైన జనాల రద్దీ విపరీతంగా వుంది. ఏ సందులోనుంచి ఎలా మాయమయ్యాడో మరి, కొద్ది నిమిషాంవరకూ పోర్టరు పొడకువ నాకు తెలియకుండా వుండ పోయింది.

అప్పుడు నేను ఇంజనుకు ఎదిబారల దూరంలో నిలబడి వున్నాను.

"మాకానా అర్థం వస్తాలేని పొరబాట్లు ఎలా జరిగి పోతాయో! ఎందుకిలా జరిగిందని నాకూ అంతుపట్టలేదనుకో! దిగి వద్దామనుకుంటుండగా జరిగిన పొరబాటేమిటో తెలిసొచ్చింది . . ." డ్రైవ మందలిస్తున్నాడు.

"వెరిసారి' మన్నించండి సార్! 'వార్నరు'లో పెట్టబోతుండగా పిక్కర్ చేతిలోనుంచి జారి క్రిందపడిపోయింది. దిగివెళ్ళి తెచ్చుకోక పోతే తప్పేది కాదు . . . ." డ్రయివరు చెబుతున్నాడు.

"పోనీలే, ఏం చేద్దాం! ఇక మీద ఎప్పుడూ అలా జరగకుండా జాగ్రత్తపడాలి. నువ్వు డ్యూటీలో వుండగా యిలా జరగడం ఇదే మొదటిసారి!"

దొరికింది. నా సహేతుకమైన కారణం నాకు దొరికింది. రైలాగి పోవడానికి కారణం డ్రయివరుచేతిలోనుంచి ఒకానొక సాధనం క్రిందికి జారిపోవడం!

వెనువెంటనే ఇంకొక ప్రశ్న!

ఎన్నడూ జరగని పొరబాటు సరిగ్గా ఆ నిమిషంలోనే ఎలా జరిగింది? మళ్ళీ యిందులో గూడా ఏ మానవాతీతమైన శక్తికైనా ప్రమేయం వుండవచ్చునా?

* * *

మరునాటి సాయంకాలం ఏడు గంటలప్పుడు గవర్నమెంటు ఆసుపత్రిలో నేనొక సిమెంటు బెంచీపైన కూర్చుని కాలహరణం చేస్తుండగా 'హెడ్మాస్టరు వెంకట్రావుగారు అడ్మిట్ చేసిన పేషంటు ఏ గదిలో వున్నాడండీ?' అని నాకటు చేస్తూ ఒక వ్యక్తి వసారా వెంట నడిచి రావడం కనిపించింది.

లేచి ఎదురుగా వెళ్ళి 'ఆ పేషంటు వుండడం ఈ గదిలోనండీ! మీరు మురహరికి బంధువులా?' అని ప్రశ్నించాను.

నా ప్రశ్నకు సూటిగా సమాధానం చెప్పకుండా అతడు "ఇప్పుడెలా వుందండీ! ఇంతకూ జబ్బేమిటి?" అంటూ గదిలో ప్రవేశించాడు.

మంచంపైన ఒక వారగా కూర్చున్న మురహరి భార్య సుబ్బుల్ని చూడగానే లేచి నిల్చుంది.

" ఆశించకుడు రో. పరిస్థితిని గమనిస్తుండగా నా కతడిప్పుడు పరిచయం లేని వాడుగా కనిపించాడు. ఈ ముఖాన్ని ఎక్కడో చూసి వున్నాను. ఎక్కడ చూశానో, ఎప్పుడో స్ఫురించడం లేదు.

[illegible] మహా కార్య [illegible] స్నేహితుడైనప్పుడు తను తానే ఆమెకు పరిచయం చేసుకుని వుండేవాడు. [illegible] చాలా కాస్త విస్మయాన్నే కలిగించింది.

'గాఢంగా [illegible] కదా!' అనుకున్నాను. జబ్బు తోసు ముఖం ఎటు [illegible]!"— [illegible] వచ్చి అతడక్కడే ఆగిపోయి ఉన్నాడు. 'అప్పుడు హెడ్మాస్టరు గారెక్కడండీ? [illegible] ఆయన్ని కలుసుకుని! ఒకసారి వారితో మాట్లాడి పోదామని వచ్చాను.'

ఆయన ఉదయం నన్ను బస్సుకే వెళ్ళిపోయారని చెప్పాను.

'అలాగా! [illegible] చెబుతారు గదూ!"

'చెబుతానండి! మీ పేరు?'

అప్పటికి మేము మాట్లాడుకుంటూ సిమెంటు బెంచీ దగ్గరకి వచ్చేశాము.

'సత్యనారాయణ! నరసింగాపురం సత్యనారాయణ అనండి, తెలుస్తుంది. ఎందుకంటారేమో నాకేమో ఆయనొకరే హెడ్మాస్టరు గారు. ఆయన [illegible] టి [illegible]!"

అప్పటికది వట్టి ఉపోద్ఘాతం మాత్రమే అయినట్టు, చెప్ప వలసినంతా ఇంకముందే వున్నట్టు అతడు చేతిగుడ్డను బెంచీపైన పరచి, [illegible] దానిపైన కూచున్నాడు.

'ఈ పుణ్యభూమిలో ఆఖరు కొక్క కుక్క పస్తు పడుకున్నాసరే, తనకు పూర్వ [illegible] వద్దు పొమ్మన్నాడు వివేకానందుడు. దరిద్ర నారాయణుడి [illegible] అవసరమైతే మళ్ళీమళ్ళీ [illegible] జన్మ లెత్తడానికైనా నేను సిద్ధమే నన్నాడు. కర్తవ్య సాధన కోసం జీవితాన్ని మోదుకట్టే వాళ్ళ పద్ధతి అది! లోకం దృష్టికి అలాంటి వాళ్ళు పిచ్చివాళ్ళుగానే కనిపించవచ్చు ననుకోండి! ఆ మాటకొస్తే వాళ్ళు గూడా లోకాన్ని ఖాతరు చెయ్యరు. . . అడగడం మరిచాను, మీరేం చేస్తుంటారండీ?"

ప్రస్తుత నివాసం బాణావరమేననీ, మురహరికి సహోద్యోగిననీ చెప్పుకున్నాను.

'చూడండి [illegible] గారూ! లోకాన్ని ఖాతరు చేయకపోవడమంటే ఏమిటంటారు? లోకం ఏర్పాటుచేసిన సాంప్రదాయాన్ని మన్నించక పోవడమన్నమాట! ప్రతి అల్లాటప్పావాడూ చేయగలడంటారా అంతటి పని! వేమప్పగారట, గుడి ముంగిట చింకిపాతలతో గజగజ వణికి పోతున్న బిచ్చగత్తెను చూశాడట. వెంటనే గుడిలోపలికి వెళ్ళి అమ్మవారికి కట్టబెట్టిన పట్టుచీరను లాక్కొచ్చి ఆ బీదరాలికి కప్పి శాడట! 'అయ్యో, ఇంకేమైనా వుందా! తప్పుగదూ! అమ్మవారు కళ్ళు పొడిచెయ్యదా!' అనుకోలే [illegible]. [illegible] నాస్తి [illegible] ఉదంతం.

సత్యనారాయణ [illegible] మాత్రం [illegible] ఉంటూ పునరారంభం [illegible].

'చెప్పండి మీరు [illegible] చెప్పండి [illegible]. [illegible] సాహించుకుంటాను" అన్నాను.

'ఒకసారి [illegible] పరీక్షలు రేపు [illegible]. [illegible] రెండు డిగ్రీల జ్వరం [illegible] పైన [illegible] హెడ్మాస్టరుగారు కాపీ [illegible]. [illegible] వీలుగాకపోతే [illegible] గారూ! [illegible] మార్కులకన్నా అయిదు మార్కులు తక్కువగా వచ్చాయి. . . ."

"................"

'మిగిలిన [illegible] మార్కు [illegible] మీరు! వాటిలో బాగానే వచ్చాయి. [illegible] రూల్సు చాలా [illegible]. [illegible] విద్యార్థి [illegible] ఇంకొక సంవత్సరం అదే క్లాసులో వుండవలసిందేనని హెడ్మాస్టరు మినహాగా మిగిలిన [illegible] పరీక్షల కమిటీ నిర్ణయించింది. [illegible] కమిటీ నిర్ణయానికి వ్యతిరేకంగా, [illegible] రాజీనామా [illegible] నా పేరు ప్రమోషనులిస్టులో కలిపించింది. [illegible] తమాషా! గిట్టని వాళ్ళు పై అధికారులకు ఆకాశరామన్న ఉత్తరాలు వ్రాసి పడేశారు. డి. ఇ. ఓ. గారు ఎంక్వయిరీ కోసం [illegible] వచ్చి వాలిపోయారు. ఎన్ని విధాలుగా తర్కించి అడిగినా హెడ్మాస్టరుగారు చెక్కుచెదరకుండా ఒక్కటే మాటపైన కూచున్నారు. '[illegible] స్టూడెంటు. వాడెలాంటి స్టూడెంటయిందీ నాకు తెలుసు [illegible] మొదనష్టం అయిదు మార్కులకోసం వాణ్ణి ఫెయిల్ చెయ్యమంటా రటండీ! మిగిలిన [illegible] అరవైలూ, డెబ్బయిలూ రాగా, ఒక సబ్జెక్టులో అయిదు మార్కులు తక్కువ కాగానే ఇకవాడు పై తరగతికి పనికి రాడంటారా? ఆ మాత్రం యోగ్యతను గుర్తించి ఒక స్టూడెంటును పాసుచేసే అధికారమైనా లేకపోతే ఇక నాకీ హెడ్మాస్టరు గిరీ ఏం చేసుకోవానికండీ! మీకొక నమస్కారం! [illegible] నేను తప్పుకో లేదు. కర్తవ్యమను కున్నాను. తర్వాత మీ ఇష్టం.' అనేశారు. పాపం, డి. ఇ. ఓ గారు మాత్రం ఏంచేస్తారు? ఈ మొండివాడితో [illegible] కనుకుని విషయ వివరణ చేస్తూ ప్రత్యేక [illegible] దృష్ట్యా ఈ ఒక్క కేసును మాత్రం మన్నించవలసిందిగా డైరెక్టరుగారికి సిఫార్సు చేసి తమ పాట్లేవో తాము పడ్డారు. . . ."

సత్యనారాయణ కధనం వల్ల నాకొక విషయం తెలిసింది, వెంకట్రావుగారు వుండుండి ఒక అవకతవక పని చెయ్యడ మనేది అర్థం

తరంగా వచ్చింది గాదు.' ఇదాయనకు అదినుంచీ వున్న జబ్బన్న మాట!

మరికొంత సేపటివరకూ, అలాగే లోకాభిరామాయణంలో కాలం వేగించి 'ఇక వెళ్ళొస్తానండీ' అంటూ లేచి నిల్చున్నాడు సత్యనారాయణ.

'రేపాదివారం గదా! హెడ్మాస్టరు గారొస్తే రావచ్చు. రేపు సాయంకాలం వచ్చి వెళ్ళండి" అన్నాను.

'అబ్బే, వీల్లేదండీ! రేపు నాకు నైట్‌డ్యూటీ వుంటుంది' అన్నాడు సత్యనారాయణ.

'నైట్ డ్యూటీయా! ఏ డిపార్టుమెంటులో వున్నారు?"

'రైల్వేలో పని చేస్తున్నానండీ, డ్రయివరుగా!'

చివరి మాట చెవిలో పడేసరికి నా సందేహం పొగమంచులా విచ్చిపోయింది. రెండు పర్యాయాల్లోనూ మొదటిసారి యూనిఫారంలో చూచాను గనుక, రెండోసారి మామూలు దుస్తుల్లో ఇతణ్ణి గుర్తుపట్టలేక పోయివుంటాను.

కథకంతా కీలక ప్రాయమైన సంఘటనకు నా కిప్పుడొక సంజాయిషీ దొరికినట్టయింది. ఇతడి చేతిలోనుంచీ 'పిక్చర్' జారి క్రింద పడిపోవడం కేవలం ఒక పొర్పులాంటి సంఘటనే కావచ్చు. బండిని కాసేపు నిలబెట్టడం కోసం ఒక సాకుగా ప్రయత్నపూర్వకంగానే ఇతడా పనిమాట్లును జారవిడిచి వుండవచ్చుననుకోడానికి ఎంతైనా అవకాశం వుంది.

ఏదైతేనేం కొండను త్రవ్వగలిగేంత పెద్ద ప్రయత్నం చేయకుండానే నేను ఎలుకను పట్టేయ గలిగాను.

* * *

జ్ఞానోదయం వచ్చేసరికి వెంకట్రావుగారి వ్యక్తిత్వం చుట్టూ అద్భుతమైన 'ఇమేజీ' ఒకటి వెలిగొని వుండటం గమనించాను. పూరి ప్రక్కన రైలుదారి ఏర్పడి చాలా ఏళ్ళయింది. నాటికీ నేటికీ రైలొకసారి స్టేషను నుంచీ కదిలిన తర్వాత మార్గ మధ్యంలో దాన్ని ఆపివెయ్యగలిగిన మానవ మాత్రు డెవడూ లేడు, ఒక వెంకట్రావుగారు తప్ప!

అది వట్టి అపోహ అని నాకు తెలుసు. అవసరమైతే నిరూపణ చెయ్యగలను గూడా! కాని ఏరాత్రి వాదం విన్న తర్వాత ఆ మూఢ జనులు నా పైన్నే తిరగబడి 'అలాగైతే ఆ రోజు బండిలో సత్యనారాయణ అనే ఆ డ్రయివరు రావడం ఎలా సంభవించింది? అందుకైనా కారణం వెంకట్రావుగారి చమత్కారం కాదా?" అంటూ ప్రశ్నించి, నన్ను నిరుత్తరుణ్ణి చేస్తారేమోనన్న భయం నాకుండనే వుంది.

ఐతే ఒకటి. తన చుట్టూ ఏర్పాటుచేసుకున్న 'ఇమేజి'ని వెంకట్రావుగారు తన చేతులారా తుడిచివెయ్యజూడడం గూడా పిచ్చితనంలో ఒక అంశమేనేమో 'అబ్బే, ఇందులో నేను చేసిన ఇంద్రజాల మేముందయ్యా! ఒక మనిషి చావుబతుకులో వున్నాడని తెలియగానే డ్రయివరు బండిని ఆపేసి వుంటాడు. 'ప్రాణాలు' వున్న మనిషి ముఖ్యంగదా!" అంటుంటాడాయన.